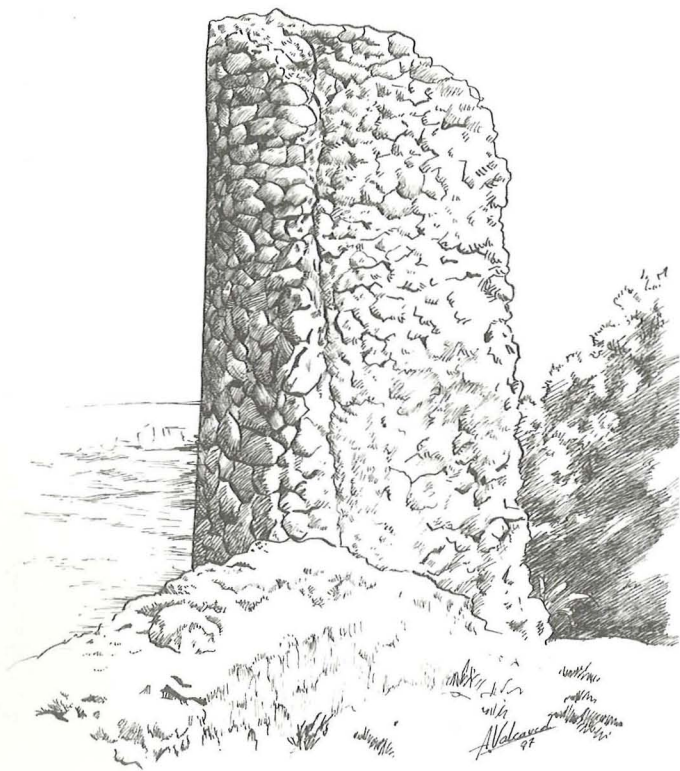

PLAÇA MAJOR

ANY VIII. Núm 24 revista de cultura i festa . federació colles de castelló . hivern 2003

EDITORIAL

Perquè anar de romeria és un deure que manifesta orgull de genealogia
(dibuix de A. Rodríguez de Valcárcel)

SUMARI

- 2 Poesia: *Cant de mi mateix*
- 3 Notícies: VI Trobada Veïnal de Dolçaina i Tabal
- 4 Noms propis: Adrià Nebot Sanhauja
- 5 Notícies: III Festa dels Pal·liers
- 6 Notícies: Presentació de Xarançaina
- 7 Notícies: *Cançons de tramús*
- 8 Opinió: Manifest dels músics valencians
- 9 Opinió: Magdalena 2004: un canvi pràctic
- 10 Opinió: Una reedició necessària
- 12 Costumari: Els nostres romanços de "Les transformacions"
- 16 Uns altres pobles: L'Índia del sud: temples i flors (I)
- 19 Informació

Enguany, el tercer diumenge de Quaresma cau el dia 14 de març. Les raons d'Estat han determinat que aquest dia se celebrem les Eleccions Generals al Parlament Espanyol. Eixe dia, tal com mana la tradició, alguns castellonencs anirem a la Magdalena a retre testimoniatge de fidelitat a les nostres arrels. Festers i no festers, maulets i botiflers, anirem al tossal del Castell Vell, seguint la llum antiga. Eixe dia, anirem de romeria, perquè és un deure que manifesta orgull de genealogia. I, després anirem a votar.

La polèmica està servida. El món de la festa encara no s'ha pronunciat. Serem prudents, esperarem. Però, tot apunta que res no farà canviar l'estat de les coses. Ben prompte assistirem a escoltar el vell discurs de la confusió. S'apel·larà a les costoses mesures de Seguretat, i a la impossibilitat de costejar els dos actes alhora. Això i l'allò i., que si vols vi Catalina. Probablement, s'escoltaran veus a favor i en contra. Tothom voldrà ficar cullerada. L'Ajuntament, la Delegació del Govern, la Junta de Festes, la Federació Gestora de Gaiates, la Federació de Colles, tots els Ens Vinculats i fins i tot el Clergat hauran de dir la seua.

Finalment, l'ambigüitat planarà de nou per aquesta bella i festiva plana de Castelló. I, probablement, res no canviarà. El dia 14, faja vent, ploga o neve els ciutadans de Castelló estem convocats a anar de romeria a la Magdalena, i després, si molt convé, anirem a votar, perquè és un dret que manifesta orgull de ciutadania.

POESIA

Cant de mi mateix
(fragment)

Vagarejo en un viatge infinit
(acosteu-vos tots i escolteu-me!).
Duc un gec impermeable, unes bones sabates
i un bastó tallat al bosc.
Cap amic no folga en la meva cadira;
no tinc cadira, ni església, ni filosofia.
no meno ningú a la taula parada,
ni a la biblioteca, ni al banc,
però guio a cadascú de vosaltres, home o dona,
fins al cim d'un pujol,
i amb la mà esquerra us agafo la cintura,
mentre amb la dreta assenyalo els paisatges
dels continents i la carretera.

Ni jo ni ningú no pot seguir aquesta ruta per tu;
has de viatjar-hi tu mateix.

No és lluny, la tens a l'abast,
Potser, sense saber-ho, hi has caminat
des del dia que vas néixer.
Potser és arreu, en mar i en terra.

Posa't el teu vestit vell, fill meu;
jo em posaré el meu, i endavant!
Meravelloses ciutats i lliures nacions trobarem
en el nostre viatge.

Walt Whitman (traducció de A. Bartra)

PLAÇA MAJOR

ANY VIII, Núm 24 revista de cultura i festa . federació colles de castelló . hivern 2003

Revista quadrimestral
Hivern de 2003
Any VIII, número 24
Castelló de la Plana (la Plana Alta)
Tiratge de 300 exemplars
Preu de subscripció anual: 1000 ptes.
Preu de subscripció fora vila: 1300 ptes.

President Vicente de Juan Martínez
Director Joan Bta. Campos i Cruaïnes
Consell de redacció

Manuel Carceller Safont Antoni Royo Pérez
Joan Josep Trilles Font Sònia Sanz i Alegre

Dibuixos

Luis Vellón, José Caño, Neus Cruaïnes, José Alonso

Idea de portada, Xipell

Edita

Federació Colles de Castelló

Imprimeix

Graphic Group, S.A. - Pol. Ind. Els Xiprers, 12 - Castelló
Dip. Leg. CS-80-96
ISSN 1695-5471

Presentació d'originals

Centre Municipal de Cultura, carrer d'Antoni Maura, núm 4
12001 Castelló

Nota

"Plaça Major" no es fa responsable de l'opinió dels seus col·laboradors
en els treballs publicats, ni s'hi identifica necessàriament

Camí de l'Algepsar

Foto: Arxiu J. Campos

Amb el suport de la

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

NOTICIES

VI TROBADA VEÏNAL DE DOLÇAINA I TABAL

6é Concurs per intèrprets novells

“Ciutat de Castelló”

Avui, diumenge 1 de febrer a la plaça de Fadrell ha tingut lloc la VI Trobada Veïnal de Dolçaina i Tabal, 6é Concurs per intèrprets novells.

Aquesta iniciativa surt des de l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal en un intent d'animar els més joves de les escoles a pujar a l'entaulat, i també apropant la dolçaina i el tabal a tots els sectors festers de la nostra ciutat. En aquesta edició, la **Gaiata 2, “Fadrell”**, ha estat qui ens ha acollit.

Al Concurs s'han inscrit sis grups, amb setze participants. Són de l'Escola de Dolçaina i Tabal del Grup de Danses “Ramell” i de l'Escola Municipal de dolçaina i Tabal de Castelló.

Tots han interpretat una peça obligatòria, “**Braçal**” de Xavier Richart. Els guanyadors han estat els següents:

- **1r lloc, premi d'Altretur** —cap de setmana al Mas de Borràs—: **Sergio Peris Guidu** a la dolçaina i **Eduardo Picazo Ferreiro** al tabal, membre de l'Escola de Castelló.
- **2n lloc, premi de Babel** —lot de llibres—: **Carles Felip León** i **Héctor Cervera Saler** a la dolçaina, i **Xavier Celades Aparici** al tabal, membres de l'Escola “Ramell”.
- **3r lloc, premi Ajuntament de Castelló** —llibre—: **Iván Martí Vallés** i **Adrià Nebot Sanahuja** a la dolçaina, i **Daniel Redón Sol** al tabal, membres de l'Escola de Castelló.

Tot seguit s'ha passat a celebrar la TROBADA VEÏNAL DE DOLÇAINA I TABAL, amb el següent programa d'actuació:

- “**La Plana**”, grup de dolçainers i tabaletes, que han

Moment de la Trobada

Foto: J. Trilles

interpretat la *Marxa d'en Serra* de Pau Granell i *Festa Major* de German Areste i Manel Poblado.

- **Colla de dolçainers i tabaletes de Castelló**, que han interpretat *l'Havanera dels Anells* i *Salimar*, totes dues de Antonio de la Asunción.

- **Colla de dolçainers i tabaletes “El Fadrí”**,

que han interpretat *La polka* popular, i *Karik*, de Paco Magnieto.

- **Colla de dolçainers i tabaletes “Xaloc”**, que han interpretat *Els ous*, de Xavier Ahuir i *Tarantel·la* (popular).
- **Grup de dolçaina i tabal “Xarançaina”**, que han interpretat *El Cepet*, de José Causanilles i *Valencianes* (popular).
- **Grup de dolçaina i tabal “Castàlia”**, que han interpretat *Foia*, de Xavier Richart i *A la vora del riu mare* (popular).
- **Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló**, que han interpretat *Toc de vermut* (tradicional) i *Braçal*, de Xavier Richart.

Lledó, Ana, Carlos i Alejandro, representants festers de la **Gaiata 2, “Fadrell”**, han lliurat els premis i els records a tots els participants al concurs. També les agrupacions de dolçaina i tabal han rebut un detall de la **Gaiata**.

Cal dir que a l'acte han estat presents els regidors, **Javier Moliner, Miguel Àngel Mulet, Juli Domingo i Enric Nomdedeu**, també ha estat present **Tico de Juan**,

NOTICIES

president de la **Federació de Colles de Castelló**.

Per acabar, tots els participants de la Trobada han pujat a l'entaulat per interpretar plegats unes excel·lents peces.

Tot seguit la **Gaiata** ens ha ofert un *porrat popular*, conclouent així l'encontre.

Juanjo Trilles

Guanyadors del concurs

Foto: J. Trilles

Adrià Nebot Sanahuja, president infantil de la Gaiata 10 "El Toll": un infant boig per la dolçaina

Moment d'una actuació d'Adrià Foto: J. Trilles

Esperant per actuar

Foto: J. Trilles

Adrià Nebot Sanahuja és un enamorat de la dolçaina, instrument que practica en l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló, encara que ja està "opositant" per entrar a la Colla de Dolçainers i Tabaleters "El Fadrí".

Adrià junt a Iván i Maria foren els guanyadors del 5é Concurs per Intèrprets Novells de la darrera Trobada Veïnal de Dolçaina i Tabal que celebrarem el passat mes de gener a la plaça de la Muralla Lliberal, amb la col·laboració de la Gaiata 9 "Espartera".

És una persona molt viva i entusiasta, i gràcies als seus pares viu molt intensament les festes de Castelló. Sa mare el porta a tots els llocs del món, sembla que mai es cansen mare i fill.

A banda de ser un bon estudiant, és un infant molt actiu, sempre està disposat per a tot i cada dia que passa es demana més i més. Una actitud que el seu professor de dolçaina, Sergi Vilar vos ho pot explicar.

Forma part de la Comissió de la Gaiata 10 "El Toll", junt a Jovi Nadal, president de la Federació de la Gestora de Gaiates, són els màxims representants d'aquest sector fortament arrelat a la nostra Ciutat

El dia de la Presentació de la seua Gaiata agafà la seua dolçaina i amb la gent de la Colla de Dolçainers i Tabaleters "Xaloc" dedicà una cançó a les seues madrines Carmen i Rosa Isabel.

Estic convençut que Adrià serà un bon dolçainer i estem convençuts que un president Infantil molt competent.

Jordi Trilles

NOTÍCIES

Foto de germanor dels participants a la Festa

Foto: J. Trilles

III Festa dels Pal·liers de la Basílica de la Mare de Déu del Lledó

El diumenge, dia 23 de novembre es va celebrar a la nostra ciutat la III Festa dels Pal·liers. L'acte va tindre lloc a la Basílica de la Mare de Déu del Lledó i va consistir en la celebració d'una Santa Missa, la qual va estar oficiada pel M. I. Sr. En Vicent Agut Beltran, Prior de la basílica i canonge de la catedral de Santa Maria.

La Rondalla típica castellonenca "Els Llauradors" interpretà la *Missa d'Els Llauradors* del mestre Lluís

Viciano i Llorens.

El nostre company de redacció *Manolo Carceller* una vegada més va estar el fil conductor d'aquesta festa.

Des d'aquestes pàgines desitgem el bo de Manolo tota mena de força en el seu bon fer per damunt de tots els entrebancs que esta patint. Sabem que està treballant al Casal Jaume I de la Vila-real i que prepara oposicions. Li desitgem el millor. Enhorabona company!

Juanjo Trilles

La Federació de Colles prepara la reedició de *Al Voltant dels Noms de les Colles*

Amb motiu de les pròximes festes de la Magdalena, la Federació de Colles està preparant la reedició del llibre *Al Voltant dels Noms de les Colles*. En aquesta ocasió la publicació està coordinada per **Juanjo Trilles** i compta amb un Consell de Redacció format per **Joan-Bta Campos** (director de Plaça Major), **Sari Mañá** (Colla Botifarra), **Jesús López** (Colla Botifarra).

La nova publicació segueix la línia editorial de la primera publicació de les colles que va sortir al carrer l'any 1995, amb motiu de la celebració del III Congrés Magdalener. El llibre arreplegarà un total de 108 noms de Colles i compta amb una estructura i una maquetació semblant a l'anterior. Es dona la circumstància que alguna de les Colles que apareixeran en el nou llibre, ara per ara, ja no formen part de la Federació, però el Consell de Redacció ha volgut mantindre-les perquè entén que són una part viva de la història del nostre col·lectiu.

El llibre compta amb el patrocini de la **Fundació San Isidro de Caixa Rural Castelló** i l'**Excm Ajuntament de Castelló** i es preveu un tiratge inicial de 1000 exemplars.

Si tot va com cal, el llibre estarà enllestit abans de les pròximes festes de la Magdalena per tal que es pugui presentar en un acte que s'anunciarà oportunament.

La publicació fa una actualització dels noms de les Colles federades

Foto: Arxiu J. Campos

Joan-Bta. Campos

NOTÍCIES

Presentació de XARANÇAINA

Els ingredients

Foto: J. Trilles

El dimecres, dia 4 de febrer de 2004 es presentà en societat al "Foro Heraldo" una nova colla de dolçainers i tabaleters de Castelló amb moltes ganes i possibilitats.

Aquesta va ser la recepta que es va fer servir al **CONCERT DE PRESENTACIÓ** del nou grup musical

Ingredients fonamentals per a fer una bona XARANÇAINA:

- set persones amb ganes de canvi i millora
- quatre dolçaines ben eixerides
- tres tabals impetuosos
- un bon grapat de partitures
- dues cullerades de temps
- una maneta de tots

Elaboració:

Es decideix el moment de reunir-se, a foc lent. A continuació, les set persones prenen les decisions oportunes. S'obri un nou camí amb les ganes de canvi i millora. Tot seguit, incorporar les quatre dolçaines i els tres tabals, observant formes i escol-

tant sons. Espolsar amb el grapat de partitures, adonant-se de la complicació de cadascuna i la manera d'interpretar-la amb els instruments esmentats.

Coure a foc moderat amb dues cullerades de temps. Presentar amb una maneta de tots.

Es pot combinar amb festa o serietat, donar un aire tradicional o innovador i incloure als que calguin per a fer sonar els seus instruments. Les propostes són ben acceptades.

Les cançons:

1. *Diana núm. 3 de Tales*, amb arranjaments de Paco Magnieto
2. *Valencianes*, amb arranjaments de X. Richart
3. *Rotllet de flor*, amb arranjaments de X. Richart
4. *Vicedo Capità*, de E. Gironés
5. *La Polca*
6. *Cabalgata 2*, amb arranjaments de X. Richart

dol-i-tab

Un moment de l'elaboració

Foto: J. Trilles

NOTÍCIES

Cançons de tramús Renovant la música de festa

Un projecte en marxa

Estem a la ciutat de Castelló, a la comarca de la Plana. Un grapat de gent del món de la música amb inquietuds s'ajunta amb l'objectiu d'intentar renovar la música de festa.

No és una tasca fàcil, cal molt d'esforç per gairebé res, això sí, la satisfacció de formar part de la història del nostre poble, quan, potser passats uns anys, algú ens recorde per la feina ben feta, com una gent que treballaren per les tradicions i arrels del seu poble.

Fins ara s'ha treballat molt en aquest camp, molta gent ha gaudit recuperant allò que és nostre. Nosaltres volem respectar-ho, sols volem aportar el nostre granet d'arena; volem sumar, aportar si molt convé, noves melodies al món de la festa. Pensem enregistrar un disc compacte amb el treball fet.

Aquest projecte volem que siga una realitat per a les festes de la Magdalena 2004. El disc compacte es repartirà gratuïtament a tots els col·lectius del món de la festa.

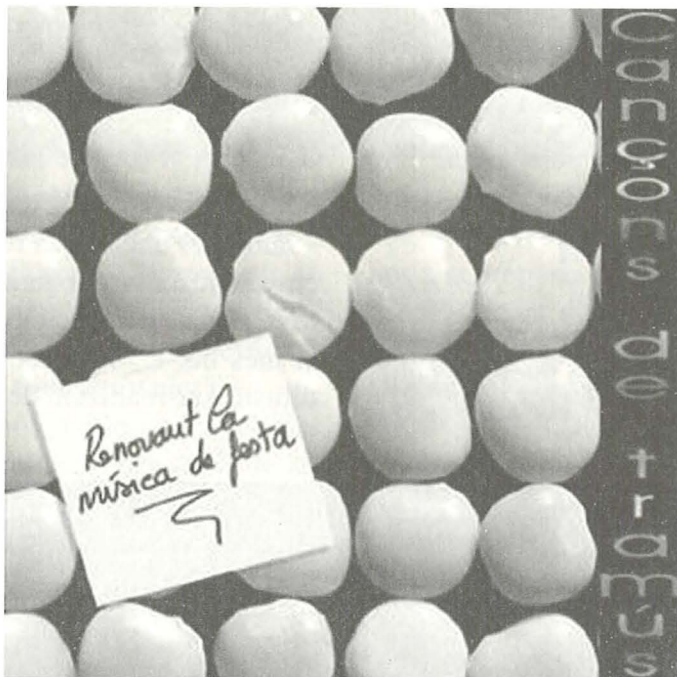
Començarem el projecte José Galindo, Manolo Brancal, Ximo Muñoz, Raül Forcadell, Juanki, Saüc (Dani, Ayo, Pau, Toni, Jordi,...) i Juanjo Trilles. No deixarem fil per randa.

Donem nom al disc compacte: *Cançons de tramús. Renovant la música de festa.*

Ens fem ressò del sentir d'un poble que sap viure la festa al carrer, amb un bon grapat de tramussos i cacaus, una bona bota de vi i una rua com cal.

Del projecte cau Ximo Muñoz, aleshores la resta de músics proposa fer un tema comú per a tots, que serà interpretat conjuntament.

Cada músic o grup, deurà preparar dues melodies. A una si vol, li ficarà ell mateix la lletra, a l'altra, serà un

Portada de *Cançons de tramús*

poeta de Castelló qui li posarà la lletra.

Aleshores, comentem amb bons amics i amants de les tradicions pairals del nostre poble, gent sempre compromesa, gent ben cultivada, per tal que siguen ells qui composen la lletra.

Com no, tots estan d'acord, Vicent Marzà, Joan Andrés, Sònia Sanz, Pepe Albalat, Joan-Bta. Campos i Manel García Grau. Aquest seran els poetes que tindran el plaer i la satisfacció d'escriure uns versos en aquest intent de renovar la música de festa. Al final també cau de la llista

Sònia Sanz.

Els músics comencen la feina, Juan Carlos Tomás (Juanki) prepararà els pressupostos d'enregistrament del disc compacte i de les sessions d'enregistrament al seu estudi.

Juanjo Trilles, coordinarà tot el projecte, des de la seua colla "El mitget" i amb el suport de la Federació de Colles de Castelló, serà el fil conductor de tot el treball. També parlarà amb diferents estaments per tal que aquest projecte pugua ser una realitat.

A primers del mes de gener de l'any 2004, tothom ha d'entrar a l'estudi per fer l'enregistrament. Tot deu d'estar a punt i hora, tot ben enllestit.

En posem en mans dels patrocinadors per tal que aquest projecte pugua ser una realitat viva. Pensem presentar en directe aquest treball dins de les properes festes de la Magdalena 2004.

Tenim ganes d'innovar, per això ens volem comprometre amb el món de la festa, amb les tradicions pairals del nostre Castelló.

Juanjo Trilles, Coordinador del projecte

OPINIÓ

Manifest dels Músics Valencians

Les persones i grups sotasignants d'aquest escrit –músics, autors, intèrprets, gestors culturals, associacions i altres col·lectius, així com públic en general:

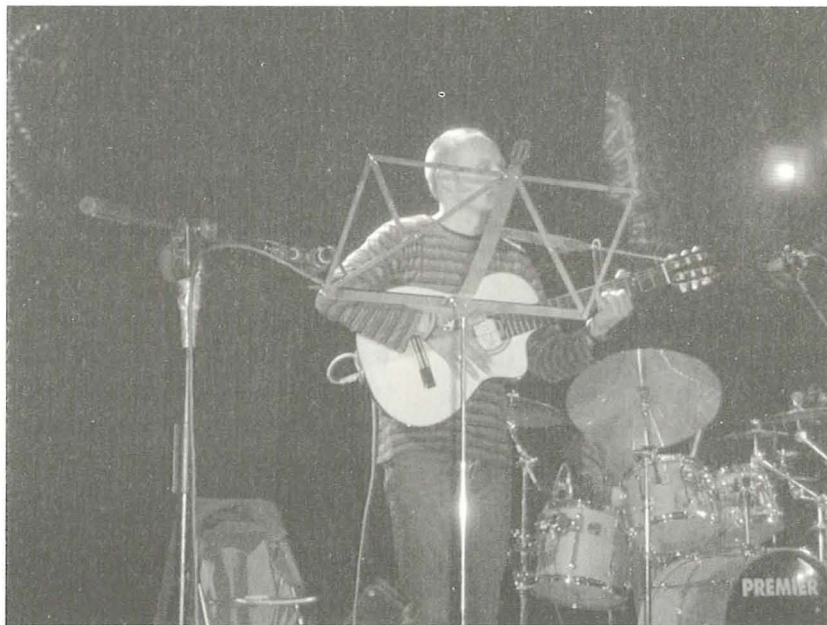
MANIFESTEM

1.- La nostra més enèrgica protesta per la pràcticament nul·la presència en la ràdio i televisió pública de les produccions musicals i els artistes que s'expressen en valencià.

2.- Volem recordar, una vegada més, l'obligació –Llei de creació de RTVV, Estatut d'Autonomia, Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià- que el poder públic té de promoure la nostra llengua en tots els àmbits d'ús per tal de contribuir a impulsar un espai públic que estimule la indústria cultural i facilite la difusió dels nostres autors i intèrprets.

3.- L'absència de lideratge de Radio 9 i Canal 9 en aquest sentit (fins i tot les accions contràries), i la desatenció de RNE i TVE C.V., impedeixen que, tant el públic en general com els programadors culturals dels nostres pobles i ciutats, puguin conèixer

i valorar el treball que realitzen els músics i cantants en valencià, tot obligant a esforços que serien innecessaris en una situació de normalitat, i dificultant, si més no, i, fins i tot, ocultant, aquest treball de difusió que realitzem de manera independent.

Els músics valencians reivindiquen la presència del valencià als mitjans de comunicació, davant els poders públics

4.- Entenem, per tot això, que els mitjans públics valencians s'han des acreditat davant la societat en abandonar la seua responsabilitat com a instruments difusors i potenciadors de la indústria cultural valenciana.

5.- Finalment, reclamem un tracte normal al treball dels nostres artistes i demanem a tots aquells i aquelles que treballen per estendre i normalitzar la nostra llengua en tots els àmbits que exigeixen a les institucions públiques l'atenció que mereixen les produccions musicals en valencià.

Coordinadora de músics i cantants en valencià

OPINIÓ

Magdalena 2004, un canvi pràctic

L'any 2004, la societat de Castelló es troba davant una forta adversitat, el govern de la nació decideix que el 14 de març del 2004 se celebren les Eleccions Generals de la Nació.

Mira per a on quin problema per a la gent de la festa. Jo em plantege, que passaria si el 14 de març, Jesús López, president de la Junta de Festes, o Carmen Pardo, Regina de Festes, o perquè no, jo mateix ens tocara formar part de qualsevol taula electoral? Vos semblaria bé que nosaltres estiguérem exents de formar part d'aquestes taules?

Crec sincerament que no, ja que qualsevol ciutadà té dret a gaudir de les festes, i més si cal de les seues festes pairals.

El problema no s'escau en el món de la festa, molt al contrari, potser és un problema polític, tal vegada Andalusia està ben present. Tenim molt clar que el col·lectiu de gent que vivim a Castelló poc o res tenim que dir al respecte.

Des de la Federació de Colles de Colles de Castelló, la Junta Directiva la setmana passada va prendre una opció PRÀCTICA davant d'aquest afer, sense tindre en compte el cor i les tradicions que a tots ens mouen. Tico de Juan recordava la Magdalena 2003, aquell diumenge de festa amunt i avall amb les Autoritats i Junta buscant entaulats, vallats i senyals per a les nostres colles, Tico aquell diumenge no va dinar, tot i que era una Magdalena normalitzada. Enguany, davant les adversitats de

coincidir amb les eleccions generals i seguint les indicacions de la Junta, aquesta Junta Directiva optà per l'opció de retardar una setmana les festes de la Magdalena.

Tenim molt clar que ens enfrontàvem amb la nostra gent, i fins i tot amb nosaltres mateixos, el cor, la tradició pesa molt. Llavors decidirem unir-nos a la proposta de la Junta.

El passat dijous ens ajuntàrem el col·lectiu de Colles, fou general el suport de l'assemblea a l'opció del nostre President. Després escoltàrem les raons del President de la Junta de Festes i tothom pogue expressar el seu pensament.

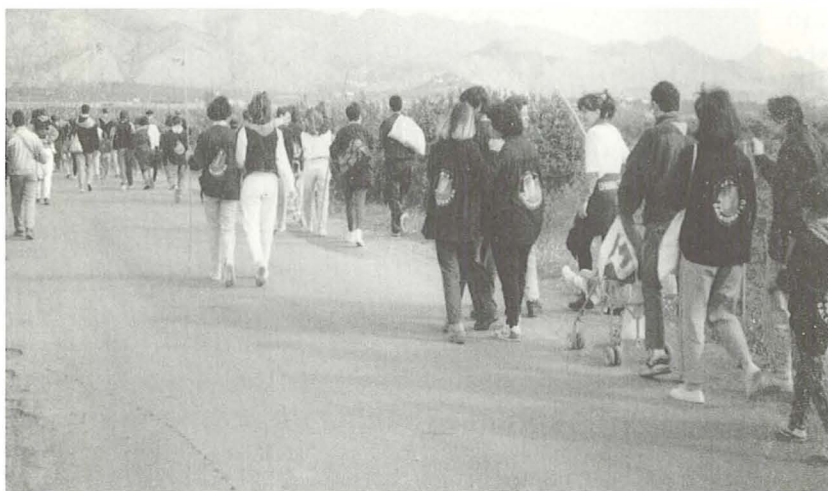
La gent del col·lectiu de les Colles donàrem suport i caliu a la nostra Regina i a la Junta de

Festes el 21 de març, tot i que les colles poden anar-hi lliurement el 14.

Però que quede una cosa ben clara, creiem que ens cal tenir en compte, que el Patronat de Festes haguere pogut esperar, almenys pel que ens pertoca al món de les Colles, a que ens ajuntarem en

assemblea per escoltar a la nostra gent. Creiem que s'han perdut les formes.

Ara sols ens queda que les Festes de la Magdalena 2004, siguen les millors festes, ja que la nostra gent i tot Castelló es mereixen aquest homeatge.

14 m, un debat obert

Foto: Arxiu J. Campos

OPINIÓ

Una reedició necessària

Encetant el camí

La Federació Colles de Castelló va nèixer el dia en què representants de divuit colles van signar els Estatuts d'una nova associació cultural, al saló d'actes del Centre Municipal de Cultura. Corria el mes d'octubre de l'any 1993.

Els primers anys del col·lectiu fester van ser d'una activitat frenètica. S'hi organitzaven propostes, es formaven comissions de treball. Hi havia entusiasme i molta il·lusió. Tothom deia la seua per tal d'aportar idees a un projecte en comú. La participació activa a la Cavalcada del Pregó, mitjançant la representació d'escenes costumistes o l'aportació desenfadada dels cadafals, la dignificació de la Tornà de la Romeria, la creació de l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal, a l'any 1994, i la recuperació de la festa de la Nit de Sant Joan..., van ser algunes de les primeres apostes. Una saba nova començava a envescar les Festes de la Magdalena. La Federació anava creixent.

Durant els primers anys de vida, la Federació va duplicar el nombre de colles associades. Amb una personalitat pròpia i diferenciada d'altres maneres d'entendre la festa, les colles federades i, per extensió, el paper de les "colles" van assolir un protagonisme social inqüestionable. Però, calia fer una nova passa endavant.

Una fita cabdal d'aquella primera època va ser, sense dubte, l'organització del III Congrés Magdalenenc. Una proposta que va ser acollida al si de la festa amb no pocs recels. Això no obstant, el repte, era important. El Congrés es va celebrar al juny de l'any 1995. El col·lectiu de les

Colles havia signat la seua majoria d'edat.

La primera publicació

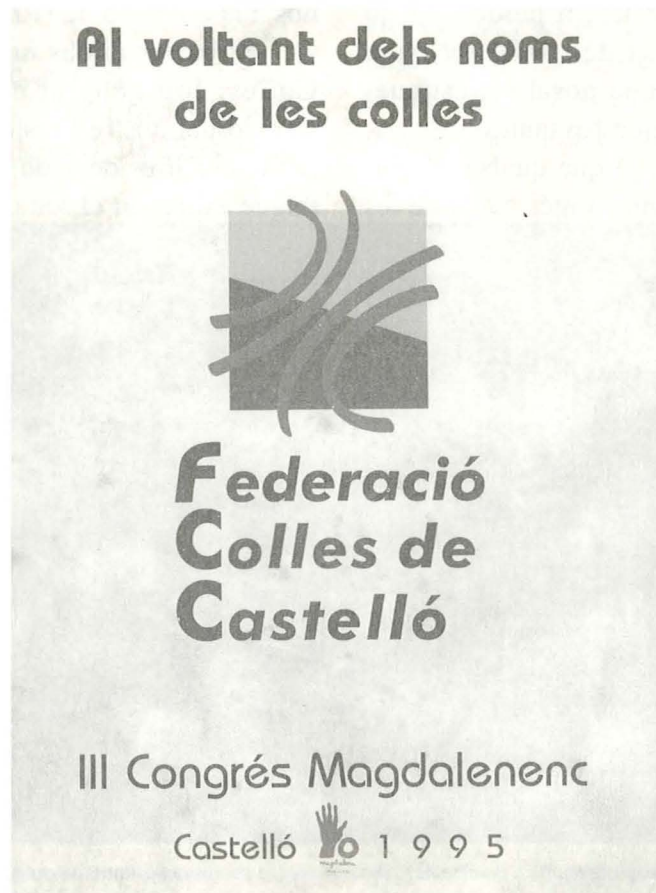
Va ser amb motiu d'aquell Congrés que un grup de gent de colles ens vam entestar a treure una publicació que arreglaria el tarannà de l'associació, a través de l'estudi dels noms de les colles, per donar a conèixer el col·lectiu als castellanencs. El moment era propici, i, a més, la iniciativa significava també crear un referent per a l'esdevenidor. El punt de partida d'un projecte "editorial" que aniria creixent o decreixent amb el temps.

La idea, però, formava part d'una proposta més ambiciosa. Volíem encetar el camí a les publicacions. Necessitàvem crear un marc referencial, el vehicle que projectés el món de les colles federades a l'exterior. Vam pensar d'editar una revista de contingut cultural i fester. La publicació obriria una altra via de comunicació i diàleg amb el món de què formàvem part. Seria una publicació periòdica sobre el món de les Colles —una iniciativa que, finalment, va quallar a les festes de la Magdalena de l'any 1996, amb la sortida al carrer del

núm. 0 de la revista Plaça Major—. Una revista de contingut cultural que, amb el temps, ha esdevingut un referent del món de les colles.

Al voltant dels noms de les Colles era la primera publicació que anava a editar la Federació. Van escollir el tema dels noms de les colles, perquè ens semblava que, en un col·lectiu tan ample i divers com la Federació, aquest motiu era, tot just, el nexa d'unió entre tots. "Units en la diversitat". Aquest va ser el lema que ens va encoratjar a treballar.

Es va crear una comissió de treball. I, ens vam ficar a

OPINIÓ

fer feina. Es va dissenyar una enquesta *ad hoc*. Sol·licitàrem la col·laboració de totes les colles federades, perquè ens explicaren allò que s'amagava darrera del nom de cada colla, quina era la significació que li donaven. Volíem saber, en definitiva, el com i el per què de tot plegat.

Vam recollir aquest material. Vam fer una primera classificació dels noms. Però no ens conformàvem a crear un cens de les colles i prou. La publicació naixia amb la voluntat de divulgar i alhora d'informar. Li vam donar forma.

Finalment, la publicació es va presentar a la primavera del 1995, al saló d'actes del Centre Municipal de Cultura, dins el programa d'activitats de la celebració del 50 Aniversari de les Festes de la Magdalena. Es va fer una primera edició de 3000 exemplars que es van imprimir als obradors de la impremta Papers Impressos, de Castelló, i va comptar amb el patrocini de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Castelló de la Plana.

Una reedició necessària

Ara, deu anys després del naixement de la Federació de Colles, surt al carrer una nova edició —revisada i ampliada— de *Als voltants dels noms de les Colles*. I això és un motiu doble de satisfacció. Primer, perquè amb aquesta publicació s'aconsegueix un dels objectius que la van propiciar: el de fer una publicació dinàmica que s'anara enriquint amb el pas del temps i, segon, i el que crec que és més important, perquè és un signe fefaent de la vitalitat i el dinamisme que ha assolit el col·lectiu de les colles federades a la nostra ciutat.

Aquesta nova edició rehabilita l'anterior, actualitzant-

la, mitjançant la incorporació de les colles que s'han anat afegint al col·lectiu fester al llarg dels darrers anys. La publicació serveix per posar al dia l'entitat. Es tracta d'una edició que naix amb la intenció de respectar el passat —és per això que s'han mantés els noms de colles que, malgrat el que ara per ara ja no en formen part del col·lectiu, si que en formen part, en canvi, de la seua història— alhora que l'actualitza, tot incorporant la nova fornada de colles que amplien i completen el panorama actual de les colles.

Ara com adés, la publicació manté el propòsit que la va fer nàixer: (...)“*transmetre, d'una manera senzilla, l'essència d'aquesta Federació, mitjançant l'estudi dels noms de cada una de les colles que la integren.*”¹

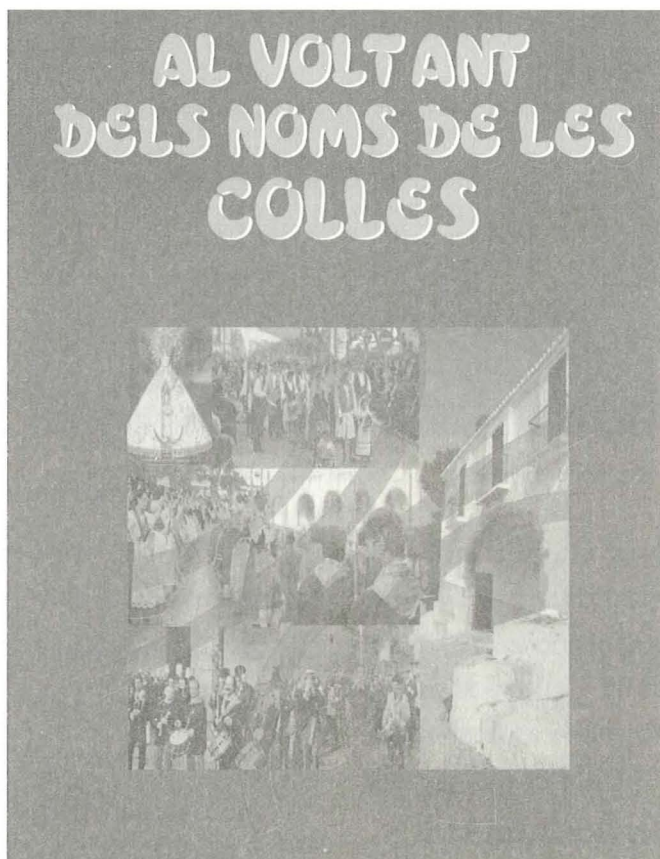
Era una feina que calia mamprendre, tard o d'hora. La nova publicació ha estat repensada amb una clara vocació històrica, perquè arreplega l'empremta de l'ahir, passa llista a l'avui del col·lectiu, i obri una porta per tal que entre l'aire fresc del demà. Tot plegat, es tracta d'una publicació necessària que arriba en el moment oportú.

Dèiem i diem que el motiu principal d'aquest treball és el de recuperar de la nostra memòria històrica el nom de les colles, proposant una aposta de futur que ens ajude a definir-nos com a col·lectiu fester.

Aviat celebrarem el Xè Aniversari de la fundació de la Federació Colles de Castelló. Potser, encara ens queda molt a fer, però, és ben segur, que amb publicacions

com aquesta estem en el bon camí.

Joan-Bta. Campos Cruaños

La primera edició data de l'any 1995

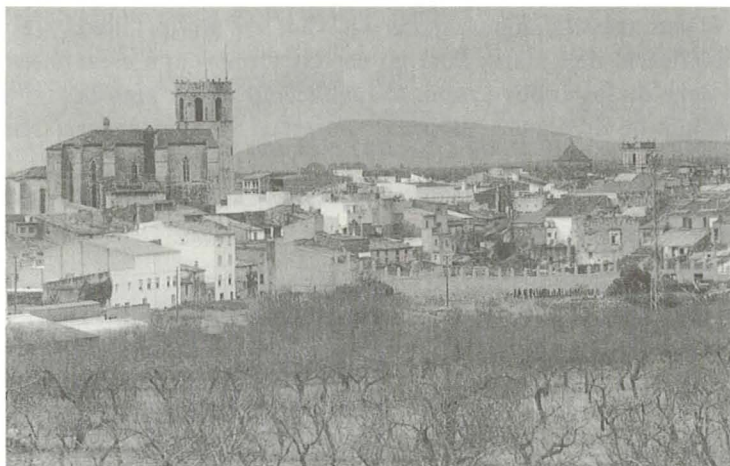
¹ A tall de presentació. Pròleg a la primera edició de *Al voltant dels noms de les Colles*, pàg. 1. Federació Colles de Castelló. Castelló de la Plana, 1995

COSTUMARI

Els nostres romanços de “Les transformacions”

A la meua *Antologia del romancer valencià de tradició oral*, premiada recentment amb el premi “Bernat Capó-Bancaixa”, que Edicions del Bullent publicarà, si Déu vol i tot va bé, a començaments de l’any vinent, hi ha una versió del romanç titulat “Les Transformacions” que reproduïsc a continuació

(Jo ara sé una cançó
i ara me l’estic pensant.
Me’n tornaré perdueta
i aniré pel camp volant.-
- Si te’n tornes perdueta
i aniràs pel camp volant,
me’n tornaré caçador
i sempre t’aniré caçant.-
- Si te’n tornes caçador
i sempre m’aniràs caçant,
me’n tornaré anguileta
i aniré rivet avall.-
- Si te’n tornes anguileta
i aniràs rivet avall,
me’n tornaré pescador
i sempre t’aniré pescant.-
- Si te’n tornes pescador
i sempre m’aniràs pescant,
me’n tornaré lletugueta,
lletugueta d’encisam.-
- Si te’n tornes lletugueta,

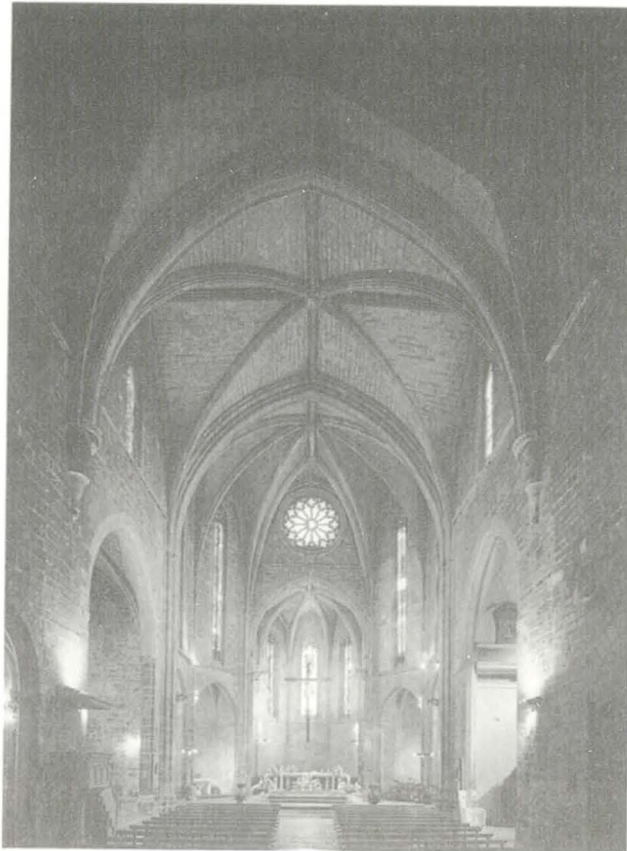
La primera versió procedeix de Sant Mateu

Foto: Pascual Mercé

lletugueta d’encisam,
me’n tornaré hortolà
i sempre t’aniré regant.-
- Si te’n tornes hortolà
i sempre m’aniràs regant,
me’n tornaré clavellina
de carretera real.-
- Si te’n tornes clavellina
de carretera real,
me’n tornaré carreter
i sempre te’n colliré un ram.-
- Si te’n tornes carreter
i sempre em colliràs un ram,
me’n tornaré jo mongeta
del convent de Sant Joan.-
- Si te’n tornes tu mongeta
del convent de Sant Joan,
me’n tornaré jo flaret

COSTUMARI

i sempre et niré confes-
sant.-
- Si te'n tornes tu flaret,
sempre m'aniràs confes-
sant,
me'n tornaré dolenteta
i al lletet me posaran.-
- Si te'n tornes dolenteta
i al lletet te posaran,
me'n tornaré jo doctor,
sempre t'aniré polsant.-
- Si te'n tornes tu doctor,
sempre m'aniràs polsant,
me'n tornaré jo morteta
i en terreta em tapanan.-
- Si te'n tornes tu morteta
i en terreta et tapanan,
me'n tornaré jo terreta
i de mi te cobriran.-
- Si te'n tornes tu terreta
i de tu me cobriran,
me'n tornaré jo viveta
i als dos mos casaran.-

La versió de Sant Mateu és la més llarga

Foto: Pascual Mercé

el sentit de joc que fa palès.

Com heu pogut veure, el text enumera les transformacions que l'enamorat adoptarà, en contraposició a les que l'amada va proposant per a ella, per no perdre-la, dins d'un joc que no pot sorprendre. El resultat és magnífic i d'una qualitat literària molt encomiable.

La versió de Sant Mateu és més llarga que la citada de Milà. El col·lector va advertir: "Aquesta cançó l'han introduït les plegadores d'olives, que per ser molt important en aquest poble

la collita d'oli, hi acudeixen noies i dones d'altres pobles". I segueix parlant-ne: "L'hem copiada dels mateixos escolanets, que també treballen al camp durant la collita". El caràcter dialogat la fa apta per cantar-la dues colles de collidors, una de cada sexe, alternant les estrofes.

Amades el considera una cançó d'argument meravellós que es correspon amb la concepció simplista de les rondalles més arcaïques. En tot cas, és una narració encadenada excepcional que, en contra del que ell diu, sembla d'elaboració exquisida i poc adient a l'estat primari de cultura que li atribueix. El

Aquesta versió (7+7 à) procedeix de Sant Mateu, on fou arplegada per la missió Just-Roma per a l'*Obra del Cançoner Popular de Catalunya*.¹ Milà i Fontanals, que el recollí i publicà per primera vegada, ja li va donar aquest mateix nom.² Amades el titula *L'esquerpa*,³ potser perquè no va entendre

¹ Massot i Muntaner, J. *Obra del cançoner popular de Catalunya. Materials. Vol VIII*. A cura de... Barcelona, Public. de l'Abadia de Montserrat, 1998, ps. 67-68.

² Milà i Fontanals, M. *Romancerillo catalán. Canciones tradicionales*. Barcelona, Àlvar Verdaguier, 1882, ps. 393-394. També el podeu trobar a l'edició titulada *Romancer Català*, a cura de J.A. Paloma. Barcelona, Ed. 62, 1980, p. 308.

³ Amades, J. *Folklore de Catalunya Cançoner*. Barcelona, Selecta, 1982. 5ª ed., ps. 537-538.

COSTUMARI

poeta provençal Frederic Mistral en va fer una versió literària al seu poema *Mireio*. Bohigas, que en reproduïx una versió semblant i més perfecta que les anteriors, el certifica també a França, tant en llengua d'Oc com d'Oïl, al Piemont, a l'Engadí, Romania, Grècia, els països eslaus i Escòcia.⁴

La novetat, però, que vull presentar en aquest petit treball és la versió de Castelló que, recollida per Francesc Rambla l'any 1975, ha publicat Lluís Meseguer recentment.⁵ Diu, tal com l'he trobada i, només, amb alguna esmena sense importància:

- Si tu et fas la lluna,
la lluna del cel ras (gran),
jo me faré els núvols
i a mi em véns a tapar.
- Jo me faré l'arena,
l'arena de la mar.
- Jo me faré la ola
i t'aniré a tapar.
- Jo me faré peixet,
peixet de dins de la mar.
- Jo me faré pescador
i t'aniré a pescar.
- Jo me faré la llebra,
la llebra del camp gran.
- Jo me faré caçador
i t'aniré a caçar.
- Jo me faré la rosa,
la rosa del roseral.
- Jo me faré l'abella

i t'aniré a xuplar.

– Jo me tancaré (ficaré) monja,
monja d'un convent blanc (sant, gran).

– Jo me tancaré frare

i t'aniré a confessar.

– Millor casem-[n]os ara

i ham acabat de prenyar (i acabarem de
pr

L'autor cita una versió recollida a Castelló

Foto: Arxiu J.Campos

⁴ Bohigas, P. *Cançoner popular català. Tria, pròleg i notes per...* 2 vols. Barcelona, Public. de l'Abadia de Montserrat, 1983, II, ps. 92 i 173.

⁵ Castelló literari. *Estudi d'Història Cultural de la Ciutat*. Castelló, UJI / Diputació de Castelló, 2003, p. 75.

COSTUMARI

El romanç enumera les transformacions de l'enamorat per no perdre l'amor de l'estimada

Foto: Arxiu J. Campos

La reproducció de Lluís, com heu pogut adonar-vos-en, prescindeix del diàleg dels dos enamorats que presenten les versions del poble i que repeteix cada transformació per contestar-la recíprocament. Amb això, perd una certa gràcia que, si bé abreuja el text, etnològicament no és adient ni tampoc musicalment. Això, però, són eleccions que cadascú fa, segons la finalitat que busca.

Hem d'assenyalar que les transformacions adduïdes en aquesta versió de Castelló, difereixen de la de Sant Mateu, de manera que semblen representar un esforç per recrear noves possibilitats en una creació popular nostra digna de ser coneguda i

apreciada. Un esforç que la lliga per la seua semblança amb la versió procedent de Valldemossa, a l'Illa de Mallorca, publicada per Dolors Estrades i Antonia Serrano.⁶

Si bé es mira, els romanços de les Transformacions són una mostra més de la condició humana, pel que fa al joc etern del sí i del no entre la dona i l'home, com va intentar explicar el filòsof alemany Georg Simmel al seu assaig "Filosofia de la coqueteria", del que us n'aconseja la lectura.⁷

Àlvar Monferrer i Monfort

⁶ *Jocs i moixonies. Palma de Mallorca, Obra Cultural Balear a Valldemossa, 2002, p. 166.*

⁷ *Inclòs dins Cultura femenina y otros ensayos. Buenos Aires, Espasa-Calpe. Colecció Austral, 1939, 2ª ed. 55-79.*

UNS ALTRES POBLES

L'Índia del sud: temples i flors (I)

N'hi ha moltes, d'Índies. Per fer una primera visita, els touroperadors solen recomanar el nord del país, l'anomenat "triangle del nord". Un primer cop d'ull que inclou Delhi, la capital, la ciutat rosa de Jaipur, Agra i el Taj Majal," i que acaba a Benarés, la ciutat sagrada. D'aquesta Índia ja n'hem parlat en aquestes pàgines...

Probablement, l'Índia no és un país, és una religió. La vida gira al voltant dels temples. Els hindús viuen pendents dels déus, un peu ací i altre enllà. És un poble humil, laboriós i resignat per les seues limitacions, però ben ric en matisos als ulls del viatger occidental. T'hi pot agradar més o menys o la pots rebutjar d'entrada, però mai no et deixa indiferent.

Madràs, la porta del Sud

Només s'hi lleven que ja comença el ritual: el puja matiner, la cerimònia d'acció de gràcies als déus, l'ofrena diària als temples... És un món ritualitzat ple de significacions religioses.

A l'exida de l'aeroport ens esperava Rathic, el guia que ens havia d'acompanyar durant el nostre períple de dues setmanes pel sud

del país. Anàvem a recórrer 2.000 km en un microbús, travessant els quatre estats que formen l'extrem més meridional del país: Tamil Nadu, Pondicherry, Kerala i Karnataká.

Al costat del vehicle un grup de dones carregaven uns grans cistells de grava al cap. Estaven afermant la carretera principal d'accés a l'aeroport. Res no semblava inquietar la feina de les obreres, ni el sol xafogós del mig dia, ni la nostra presència inesperada i estranya.

Ara com adés, Chennai, l'antiga Madràs, és la porta

d'entrada a l'Índia del sud. No és una ciutat especialment

atractiva. Ací i allà hom sent l'empremta dels colonitzadors europeus. Portuguesos, francesos i anglesos van seure els seus reals i van convertir un pobliu de pescadors en el port de mar més important de l'Índic. Això va ser ahir. El mestissatge cultural, però encara s'hi deixa entreveure als carrers, als edificis oficials, a les

De camí a l'escola (Tamil Nadu)

Foto: Dolors Gozalbo

fortificacions que envolten el port i semblen guaitar la badia, inalterables al pas del temps.

Eu-ro-pe?..., Eu-ro-pe?

Un dia, Àngel, company de viatge i fotògraf, em va confessar que començava a estar-ne tip de tant de temple. Dúiem una setmana de viatge i no n'havíem fet altre que visitar temples i santuaris. Ara que, ben mirat no podia

UNS ALTRES POBLES

ser d'una altra manera, perquè l'itinerari que havíem contractat s'anomenava, precisament, "Els temples del sud".

Feia una calda que ofegava. Potser estàvem per damunt dels 40° a l'ombra. Això, juntament amb la humitat de l'ambient feia que cada passa esdevingués un esforç sobrehumà. Rathic havia decidit d'apagar l'aire condicionat per tal d'"estalviar" bateria. S'havia format un embús impressionant que colpsà el carrer.

Un grup de vaques rumiaven impassibles al mig del carrer. Els conductors de ricksaws feien sonar les botzines per obrir-se pas, un eixam de bicicletes s'hi creaven a tort i a dret, milers de pelegrins s'encaminaven cap al temple. Calor a dolls, bufetades de pols i una estranya pudor, com una barreja de merda de vaca i sàndal s'insinuaven per les finestres del vehicle... Els agents de policia feien el que podien, fent sonar els xiulets per redreçar aquell caos organitzat. Rathic, però, romania inalterable a les mans del volant. Al cap d'una bona estona, les vaques es van decidir a moure's, lentament i mandroses. L'embús es va desfer i, finalment, vam poder arribar d'hora per visitar el temple de Meenakshi¹.

Feia olor a sàndal cremat i a flor de garlandes. Rathic va plegar les mans a l'altura del pit i hi va fer una

Guardià de Shiva

Foto: Dolors Gozalbo

mena de reverència amb el cap. El sacerdot li va respondre amb la mirada. Anava vestit amb una túnica de color os, vella i desllustrada; al front duia dues marques horitzontals pintades d'un polsim blanc. Vaig observar els seus ulls plens de llum i pau. Era una mirada molt digna. Li degué preguntar Rathic d'on érem, perquè l'home contestà: "Eu-ro-pe?... Eu-ro-pe?", va repetir el nom d'una manera interrogativa, i trèmula. El va repetir un parell més de vegades, separant clarament les síl·labes, mastegant cada so. Mussitava el nom d'una manera dubitativa i alhora solemne. Es va quedar un instant mirant al lluny, els ulls perduts en un punt indiferent entre les columnes, com si el seu pensament hagués pres volada. Vaig deduir que pronunciava el nom com si aquest pertanyés a una llengua estranya que hi desconei-

xia. No vaig notar cap sensació de preocupació en el seu gest. Potser havia trobat un sentit amagat, una nova entitat en el balbuçig d'aquell mot. Ens va mirar de nou i va esbossar un somrís amb la mirada.

Bé, el nom sonava bé, però potser no hi havia un idioma en què m'ho pogués expressar. Ho vaig intuir als seus llavis. El guia va esperar les meues paraules per traduir-se-les. Però no li vaig dir res. Vaig romandre callat, respectuosament callat, per no trencar l'encanteri d'aquell moment. Rathic esperava mentre jo perseverava

¹ El temple de Meenakshi es troba a la ciutat de Madurai, la capital cultural i religiosa de Tamil Nadu. El temple està dedicat a Shiva el déu destructor i la seua esposa Parvati, i és un magnífic exemple de l'arquitectura dravídica. El recinte és enorme. Ocupa una superfície de sus hectàrees. Cada dia es visita per milers de pelegrins que arriben d'arreu de l'estat per pregar-hi.

UNS ALTRES POBLES

Porta nord del temple Meenakshi (Madurai)

Foto: Dolors Gozalbo

en el mutisme. Finalment, es va dirigir a l'home i li va dir una frase que ningú dels presents no va entendre. Va vacil·lar una mica per dir-nos que el sacerdot se n'havia d'anar. Tots vam assentir. El sacerdot ens va somriure. Em va semblar que aquell home se n'anava perquè havia de fer alguna cosa important. Va plegar les mans a l'altura del pit, va girar el cap i es va perdre entre el bosc de columnes del temple.

"És un home sant", —ens va dir Rathic, emocionat i solemne.

Un mercat de flors

De camí a Kumarakom, Rathic va fer una parada prop d'un mercat de flors. Ens va dir que hauríem d'esperar-lo, perquè havia de resoldre un assumpte personal —en realitat era la manera de dir-nos que se n'anava a dinar, perquè ell mai no va gosar de compartir la nostra taula—. Ens va dir que en mig hora estaríem de nou de camí.

Vam baixar a estirar les cames. A l'entrada

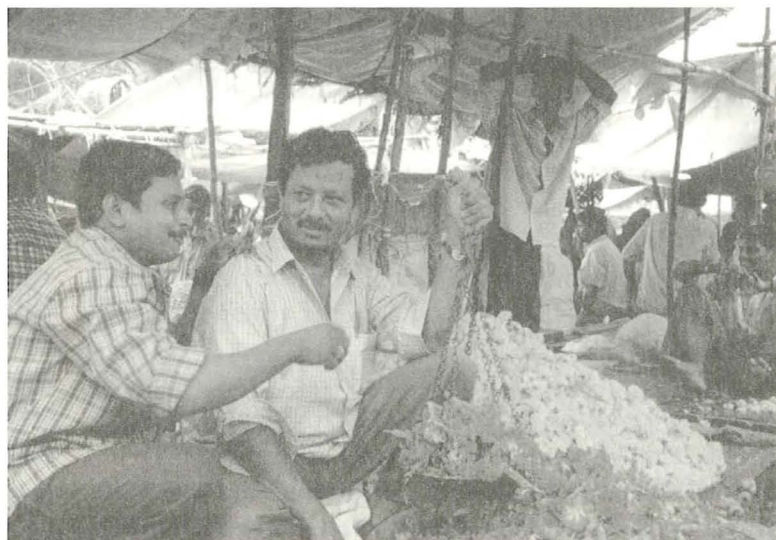
del mercat hi havia una filera de dones assegudes al terra que venien flors i fulles de curry. Eren molt joves. Cadascuna d'elles tenia un gavell de flors al davant. Algunes havien fet garlandes de diferents colors: grogues, roges i taronja, d'altres formaven un escampall de capolls tan alts que els hi tapava mig cos.

Rere el munt de flors s'insinuava el seu rostre, d'una bellesa immaculada. Duien el cabell arreplegat formant una llarga trena decorada amb flors. Caminàvem lentament, intentant de capir cada olor, cada nova sensació. Vaig observar les venedores de flors. Parlaven i reien. Semblaven felices. Era una conversa acalorada, acompanyada de gràcils moviments de coll. De tant en tant, introduïen el palmell de la mà dins el munt de flors, n'aixecaven un grapat, l'acariciaven i el deixaven caure a sobre, impregnant l'ambient d'una olor molt agradable.

El grapat de flors, la seva frescor, la seua aroma inquietant l'oferien als vianants perquè les compraren. N'hi havia alguna mena de seducció en aquell gest, en aquelles mans amorosides que acompanyaven la conversa de les dones com si ens volgueren dir: "Puc oferir-te això. Agafa-ho amb les teues mans, perquè ja han estat a les meues".

A l'interior del mercat les parades estaven invariablement a càrrec dels homes. L'olor era tan forta que t'arribava a molestar. Vaig demanar permís per fer una foto. No paraven de riure.

Joan-Bta. Campos Cruaïnes

Venedors de flors

Foto: Dolors Gozalbo

INFORMACIÓ

Actes Oficials de la Federació Colles de Castelló

Festes de la Magdalena 2004

Avanç de programació

- **Dimecres 17 de març**, a les 20:00 h, al Saló d'actes de la Fundació Sant Isidre de la Caixa Rural, al carrer d'Enmig, presentació del llibre *AL VOLTANT DELS NOMS DE LES COLLES*. Esperem la presència del Sr. Alcalde, **José Luis Gimeno**; la Regina de les Festes, **Carmen Albert**; al Sr. President Caixa Rural Castelló, **Ignacio Ferrer**; i al President de la Junta de Festes, **Jesús López**. L'acte estarà presentat per **Juanjo Trilles** i el llibre serà introduït per **Joan-Bta. Campos**.

- **Dijous 18 de març**, a les 12:00 h, a l'Ajuntament de Castelló, presentació del disc compacte *CANÇONS DE TRAMÚS*, renovant la música de festa, que editaran Caixa Rural Castelló i l'Institut Municipal d'Etnografia i Cultura Popular de Castelló. (Semblava que no seria possible, però el productor diu que si que estarà a punt per a eixe dia).

Divendres 19 de març, a partir de les 22:00 h, **MUNTATGE DE CADAFALS** als carrers de Sanahuja i Sant Roc. Esperem que tot rutlle per bon camí i no hi hagen cotxes.

- **Dissabte 20 de març**, participació de les

nostres colles i de l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal al **PREGÓ**. Enguany les colles col·laboraran, mitjançant l'escenificació d'escenes costumistes en l'apartat de les partides de la vila i raval de Castelló.

- **Diumenge 21 de març**, farem junts **LA ROMERIA DE LES CANYES** i **LA TORNÀ**. La Colla "Pixavi" ens acollirà a Sant Roc. Com sempre, hi haurà rotllets, moscatell i una dansada popular.

- **Dilluns 22 de març**, els nostres **carros engalanats** defilaran pels carrers de Castelló i l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal obrirà el **PREGÓ INFANTIL**.

- **Dilluns 22 de març**, a les 22:00 h, en la Pèrgola, tradicional **SOPAR DE COLLES**. La gent de les gaiates ens ha assegurat que gairebé vindran els Presidents i Madrines de totes les gaiates. Esperem passar-ho d'allò més bé, menjant, bevent i ballant

- **Dimarts 23 de març**, la Colla del Rei Barbut organitza el ja tradicional **CONCURS DE PAELLES INTER-COLLES**, a l'andana del Passeig de Ribalta.

- **Dimecres 24 de març**, a les 20:30 h a la

INFORMACIÓ

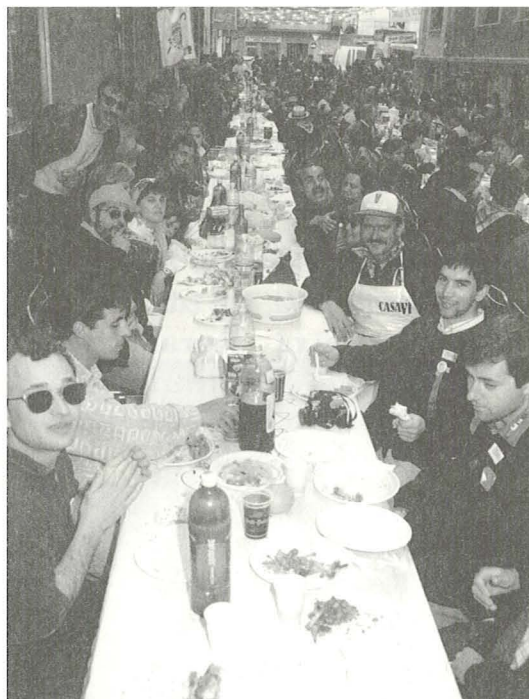
Cartell de Festes

plaça de Santa Clara, primera cercavila des de la plaça de Maria Agustina, i **IV HOMENATGE DE LA DOLÇAINA I EL TABAL A CASTELLÓ**, a la plaça Santa Clara. Enguany, la compositora castellonenca **MATILDE SALVADOR** serà qui rebrà un merescut l'homenatge. La gent de "**Xaloc**" i "**Poleguera**" s'ho estan currant de veres.

- **Dimecres 24 de març**, a les 23:30 h, a la plaça Major, **II MOSTRA DE MÚSICA TRADICIONAL**, concert a càrrec del col·lectiu **CANÇONS DE TRAMÚS**, renovant la música de festa. Amb la intervenció dels grups de *José Galindo, Juanki Tomàs, Saüc, Manolo Brancal i Raület*. N'esteu tots convidats.

- **Divendres 26 de març**, a partir de les 16:00 h i, des de la plaça Major, **OFRENA A LA MARE DE DÉU DEL LLEDÓ**. Un dia un poc atípic, però cal fer bona cara i anar-hi. La colla de "**Els Maneguetes**" muntaran el tapís, a la replaça de la basílica.
- **Diumenge 28 de març**, a partir de les 10:00 h, al Parc de Ribalta, final del **XV CAMPIONAT MUNDIAL DE BOLI**. Esperem que la pluja ens respecte.
- **Diumenge 28 de març**, participació al **MAGDALENA VÍTOL**. Tots com una pinya amb les nostres Regines.

Tico de Juan Martínez
President de la Federació Colles

La festa presidirà el carrer

Foto: arxiu J. Campos